

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
 Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-30
 Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
 CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
 mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
 mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni
 račun: Trst št. 11-7223.

Leto XI. - Štev. 5

Trst - Gorica, 1. februarja 1957

Izhaja vsak petek

Zakaj zahteva Izrael jamstva za izpraznitev Sinajskega polotoka

V ponedeljek se je sešla skupščina ZN, da bi proučila položaj na Srednjem vzhodu in vprašanje umika izraelskih čet s Sinajskega polotoka. Generalni tajnik Hammarskjöld je predložil poročilo, v katerem zagovarja, da bi moral Izrael brezpogojno in takoj umakniti svoje čete s področja Gaze in Akabskega zaliva, kjer se še vedno zadržujejo. To bi bilo v smislu resolucije, ki jo je sama Glavna skupščina nedavno sprejela.

Glavni skupščini so pa istočasno predložili tudi izraelsko spomenico, ki pravi, da Izrael ne bo izpraznil ne Gaze, ne področja Akabskega zaliva, dokler egiptovska vlada ne bo dala stvarnih jamstev, da se ne bodo več ponavljali napadi egiptovskih komandosov proti Izraelu in da bo prenehala zapora Akabskega zaliva za izraelske ladje. Glasnik izraelske vlade je še dodal, da bo Izrael, če teh jamstev ne dobi, z lastnimi sredstvi poskrbel, da bo Egipt spoštoval svoje obljube glede svobodne plozbe izraelskih ladij v Akabskem zalivu. Predsednik Ben Gurion pa je predlagal, naj ZN prevzamejo nadzor nad Sinajskim polotokom, vse dokler ne bo Egipt voljan podpisati mirovne pogodbe z Izraelom.

Afriško-azijske države, ki so na strani Egipta, posebno pa Egipt, seveda vztrajajo, da mora Izrael izpolniti to, kar mu je bilo ukazano z resolucijo, katero je Glavna skupščina ZN sprejela prav na predlog teh držav, to se pravi, da se morajo takoj in brezpogojno umakniti s Sinajskega polotoka. Naser, ki je še pogumnejši kot je bil prej, pravi, da naj Izraelci najprej umaknejo svoje čete, nato šele se bo z njimi pogajal. Egipt celo grozi, da bo dal zopet zapreti Sueški prekop ter da bo začel sovražnosti proti Izraelu, če Združeni narodi ne prisilijo Izraelce, da umaknejo svoje čete z omenjenih področij.

Zadeva se je torej ustavila na odločnosti obeh neposredno prizadetih strani. Izraelci celo očitajo Hammarskjöldu, da je njegovo poročilo površno, ker zahteva enostavno povratek v prejšnje stanje, ki je že davno dokazalo svojo neprimernost ter je končno tudi dovedlo do izraelsko-egiptovskega spopada. Sam zemljevid Gaze vso delikatnost položaja. Področje Gaze leži tako rekoč ob samem središču izraelskega ozemlja in je bilo idealna točka, s katere so se egiptovski komandosi podajali na svoje teroristične pohode na izraelsko ozemlje. Izrael je proti temu stalno protestiral, v področju se je zadrževala posebna komisija ZN za premirje, toda incidenti so se vključno temu vrstili drug za drugim. Prav tako niso nič zalegli vsi protesti, ki je Egipt prepovedal izraelskim ladjam, da bi plule skozi Sueški prekop. Na gluha ušesa so naleteli tudi vsi ugovori, ki je Egipt postavil topove ob ožini Sharm el Sheikh ter je z njimi prepredil Izraelcem, da bi za svoj promet skozi Rdeče morje uporabljali edino izraelsko rdečemosorno luko Elath.

Vse to so bile pravice, ki so bile Izraelu zajamčene, toda ko jih Egipt, gospodar omenjenih strateških točk, ni hotel priznati, ni pomagal nobeno sklicevanje na pogodbe in mednarodno pravo, temveč je Izrael moral nositi posledice. Zato je razumljivo, da se Izrael brani izprazniti Gazo in področje ob Akabskem zalivu, ker se upravičeno boji, da bi nato znova oživele nekdanje nevzdržne razmere.

Avstrijske težave in skrbi

Madžarski begunci se še vedno zatekajo v Avstrijo in večajo množico, za katero mora skrbeti majhna država. Avstrijci zagotavljajo, da storé, kar morejo, celo več kot morejo, toda obenem opozarjajo, da tako ne bo šlo v nedogled. Pozivajo tuje države, da morajo pospešiti prevzemanje beguncev, ki bodo sicer resno ohromili avstrijske finance in s tem vse avstrijsko gospodarstvo.

Do srede januarja je prišlo v Avstrijo okrog 170.000 madžarskih beguncev. Od teh sta jih, v primerjavi s lastnim prebivalstvom, doslej še največ prevzeli Velika Britanija in Švica, prva 10.000, druga pa 15.000. Po številu prevzetih beguncev jih prekašajo samo Združene države, v katerih je do srede januarja odpravilo 22 tisoč beguncev. Nemčija je doslej prevzela v oskrbo 11.000 Madžarov, Francija pa 8500. Nekaj sto jih je odšlo v Italijo, nekaj ducatov v Brazilijo in Čile, pet pa v Španijo. Samo en odstotek beguncev, reci in piši 1700, jih je doslej zaprosilo za povratek domov.

Upoštevač vsa doslej dana dovoljenja, dogovorjene kvote in računajo avstrijske oblasti, da je zagotovljena odseitev približno 100.000 beguncev. Glede bodočnosti pa upajo Avstrijci, da bodo Združene države sprejele tisto točko Nixonovega programa, po kateri bi se obvezale, da bodo sprejele še 35 odstotkov vseh beguncev, ki so že v Avstriji ali bi se vanjo šele zatekli. Neuradno je tudi Zahodna Nemčija izjavila, da je pripravljena sprejeti po 10 odstotkov bodočega priselstva. V splošnem menijo avstrijske o-

blasti, da bo kakšnih 60 odstotkov beguncev, ki so še v Avstriji ali bi v bodoče prišli na njeno ozemlje, našlo dokončno zatočišče v drugih zahodnih državah.

Vendar pri tem ostaja še vedno preveliko število takih, ki bodo ostali v Avstriji. To je toliko neugodnejše, ker bodo to predvsem starejše ali pa bolj osebe, katerih se druge države najraje otresajo, medtem ko se jih Avstrija ne more, ker so pač na njenih tleh in jim je iz popolnoma človekoljubnih ozirov dolžna dati politično zatočišče. Po sodbi strokovnjakov avstrijskega notranjega ministrstva bi Avstrija lahko vključila v svoje gospodarstvo največ 30.000 beguncev. Kaj to pomeni, si lahko predstavljamo, če računamo, da bi za to bilo potrebno okrog 8-10 tisoč stanovanj, ki bi že sama stala okrog eno milijardo šilingov ali 25 milijard litr v našem denarju. Ze tega izdatka si Avstrija brez tuje pomoči ne bi mogla privoščiti, kje pa šele kaj večjega.

Iz vseh teh razlogov se bo Avstrija zavzela, da bi čimprej dosegla preselitev vsaj še 40.000 madžarskih beguncev, poleg tega pa zunanjo podporo za koristno vključitev vseh tistih, ki ostanejo v Avstriji, v avstrijsko gospodarstvo.

Zanimivo je, da povzroča avstrijskim oblastem velike skrbi visok odstotek razumnikov med begunci, posebno še okrog tisoč visokošolskih študentov. To je aktivističen material, ki bi znal povzročiti avstrijski nevtiralnosti še kakšno neprijetnost. Avstrija pa je odločena izvajati svojo nevtiralnost do kraja. Zato ne dovoli beguncem nobenega organiziranja, doslej so avstrijske oblasti tudi odklanjale

le vsako dovoljenje za organizacijo raznih begunskih samopomoči. Tudi ameriškim ustanovam, ki so hotele organizirati središča za madžarske študente, so prepovedale, da bi izvedle svoje načrte. Bojijo se namreč, da bi takšna središča postala politična žarišča. Avstrija, ki je tolikim beguncem most v svobodo, noče tvegati svojega obstoja in miru. Tudi to je znano poglavje begunske problematike v Avstriji.

Pri vsem tem in kakor v zasmeh pa očita kadarjeva lutkovna vlada Avstriji, da zadržuje madžarske begunce s silo. Verjetno meri hlače po svojih sovjetskih gospodarjih, ki 13 let po končani vojni zadržujejo na tisoče in tisoče vojnih ujetnikov na prisilnem delu. Moderno suženjstvo pač.

Komunistične lojalnosti ROMUNI SO OPAZOVALI AMERISKE, SKRIVAJO PA SVOJE VOLITVE

Ameriško zunanje ministrstvo je 25. januarja javilo, da je Romunija odpovedala sporazum o izmenjavi opazovalcev na volitvah, ki sta ga svoječasno obe državi sklenili. To je Romunija storila potem, ko so trije njeni opazovalci nemoteno prisostvovali volitvam ameriškega predsednika. Zdej, ko bi morala dovoliti trem ameriškim opazovalcem, da prisostvoje romunskim parlamentarnim volitvam, ki bodo 3. februarja, pa je romunska vlada smatrala, da stori najbolje, če jim v zadnjem trenutku zaloputne vrata. Najbrž v strahu z svojo ljudsko demokracijo...

Popolna soglasnost Slovencev za nepristransko ureditev šolstva

Zastopniki podpisanih političnih skupin, sindikatov slovenskih šol in osrednjih kulturnih ustanov, so, zbrani na širšem posvetu v Trstu, dne 14. januarja 1957, sprejeli naslednjo

RESOLUCIJO:

Slovenska javnost je obveščena o zakonskem osnutku, ki naj bi urejal slovensko šolstvo na Goriškem in Tržaškem. Ta osnutek je vlada že sprejela 28. decembra 1956 in ga tako pripravila za razpravo in sprejem v parlamentu.

Zastopniki podpisanih skupin ugotavljajo, da ta osnutek ni v skladu z duhom in načeli splošne deklaracije o človeških pravicah, z ustavo italijanske republike in posebno še z londonskim sporazumom, ter zahtevajo, da se pri osnutku upoštevajo spodaj navedena načela:

1. Da se ustanove v duhu čl. 6. italijanske ustave državne šole s slovenskim učnim jezikom povsod tam, kjer obstaja slovenska narodna manjšina.

2. Da se ohranijo samostojne obstoječe šole s slovenskim učnim jezikom ne samo na Tržaškem, ampak tudi na Goriškem.

3. Da je vpis v šole s slovenskim učnim jezikom svoboden, brez posebnih prošenj in izjav o rabi jezika in etnični pripadnosti.

Vpis v šole s slovenskim učnim jezikom se mora vršiti na isti način, kot se vrši v šole z italijanskim učnim jezikom vseh vrst in stopenj.

4. Da se k sestavljanju učnih programov pritegnejo tudi slovenski šolniki.

5. Da mora vodstveno, učno in postrežno osebje šol s slovenskim učnim jezikom popolnoma obvladati slovenski jezik.

Vodstveno in učno osebje za osnovne šole mora dovršiti učiteljske s slovenskim učnim jezikom; za srednje šole pa vsaj višjo srednjo šolo s slovenskim učnim jezikom, razen osebja, ki že službuje na teh šolah.

6. Da se osnovne in srednje šole na Goriškem in Tržaškem uzakonijo na osnovi številčnega stanja razredov zadnjih dveh let, to je v šolskih letih 1954-55 ter 1955-56.

7. Da se ustanovi v splošnem državnem staležu posebni stalež osebja osnovnih in srednjih šol s slovenskim učnim jezikom na Goriškem in Tržaškem.

Za vpis v ta stalež lahko zaprosijo vsi tisti, ki so že v seznamu stalnega osebja in so že deljeni na službovanje na šole s slovenskim učnim jezikom.

Vse poverjeno in nadomestno osebje, ki že službuje na šolah s slovenskim učnim jezikom vsaj 5 (pet) let in je ocenjeno z oceno »valente«, pa naj doseže vpis v ta seznam na podlagi doseženih naslovov.

Za vsa ostala prosta mesta pa naj se razpišejo posebni natečaji pred komisijami, ki obvladajo slovenski jezik.

Za osebje, ki že službuje vsaj 5 (pet) let na šolah s slovenskim učnim jezikom, naj se ne postavljajo starostne meje ob razpisu natečajev po naslovih.

Do vpisa v ta seznam naj imajo pravico tudi vsi tisti, ki se lahko poslužujejo člena 8. londonskega sporazuma.

Prav tako naj se določijo stalna mesta upravnega in postrežnega osebja, katero vzdržuje država.

Za vse slovenske šole v Italiji naj se ustanovi pri šolskem skrbništvu v Trstu šolski oddelk, ki mu načeljuje slovenski funkcionar, ki mora imeti v zadevah slovenskih šol iste kompetence, kot jih ima šolski skrbnik za šole z italijanskim učnim jezikom.

Trst, 21. januarja 1957.

SINDIKAT SLOVENSKE ŠOLE, TRST	SLOV. GOSPODARSKO-KULTURNA ZVEZA, TRST	SLOV. PROSVETNA MATICA, TRST
SINDIKAT SLOV. ŠOLNIKOV, GORICA	AKADEMSKO SREDNJEŠOLSKI KLUB	SLOV. PROSVETNA ZVEZA, TRST
KOMUNISTIČNA PARTIJA TRZASKEGA OZEMLJA	»SIMON GREGORČIČ«, GORICA	ZVEZA SLOV. PROSVETNIH DRUSTEV, GORICA
NEODVISNA SOCIALISTIČNA ZVEZA, TRST	AKADEMSKI KLUB, GORICA	SLOV. DUHOVSKA ZVEZA, TRST
SKUPINA NEODVISNIH SLOVENCEV, TRST	SLOV. KATOLISKO AKADEMSKO DRUSTVO, GORICA	SLOV. DUHOVSKA ZVEZA, GORICA
SLOVENSKA DEMOKRATSKA ZVEZA, GORICA	SLOV. AKADEMSKI KLUB »JADRAN«, TRST	SLOV. GOSPODARSKO ZDRUŽENJE, TRST
SLOV. DEMOKRATSKA ZVEZA, TRST	SLOVENSKI KULTURNI KLUB, TRST	NARODNA IN STUDIJSKA KNJIŽNICA, TRST
SLOV. KATOLISKA SKUPNOST, TRST	PROSVETNO DRUSTVO	KMEČKA ZVEZA, TRST
SLOVENSKA KRŠČANSKA SOCIALNA ZVEZA, TRST	»IVAN TRINKO«, VIDEM	GOSPODARSKO DRUSTVO
SLOV. KULTURNO-GOSPODARSKA ZVEZA, GORICA	SLOVENSKO-HRVATSKA LJUDSKA PROSVETA, TRST	»DIJASKA MATICA«, TRST
		DRUSTVO »PRAVNIK«, TRST
		ZVEZA NEPOSREDNIH MALIH POSESTNIKOV, TRST

Kadar - sovjetski ujetnik

Posebni dopisnik zahodnonemškega dnevnika »Sueddeutsche Zeitung«, Raymund Hoerhager, je v zadnjih dneh večkrat poskušal obiskati Janosa Kadarja, pa se mu ni posrečilo. Ko je zadevo pripovedoval nekemu zahodnemu diplomatu, mu je ta odgovoril: »Kadar ne sme sprejeti nobenega zahodnega častnikarja, če tega ne odobrijo Sovjeti; mislim, da so v vašem slučaju Sovjeti dejali njet.« Omenjeni dopisnik je med drugim sporočil iz Budimpešte svojemu listu tudi še naslednje:

Praktično vlada danes na Madžarskem sovjetski veleposlanik Antropov, ki je dober prijatelj sovjetskega strokovnjaka za madžarske zadeve v Kremlju, Suslova. Madžarska marionetska vlada ne sme storiti nobenega koraka brez sovjetskega privoljenja. Antropov in njegova garda se vmešavajo v vse madžarske zadeve. To velja posebno za policijo in milico, ki je podrejena notranjemu ministru Ferencu Muennichu, ki je prav tako kot njegov ministrski tovariš Horvath sovjetski državljani.

Kadar je menda nad svojo vlogo sovjetskega gaulajterja pogostokrat zelo po bit. To je zelo verjetno. Ze 3. novembra se je v Szolnoku dolgo časa protivil sovjetskemu pritisku, da bi pod sovjetskim protektoratom sestavil novo vlado. Pred tremi meseci je svojim sodelavcem dejal: »Vdal sem se, ker je to v interesu svetovnega komunizma.« Zelo je verjetno, da bi tega nikoli ne storil, če bi takrat vedel, da ima proti sebi ogromno večino madžarskega naroda. Odkar je namreč formalni šef vlade, so pozabili, da je bil za časa Rakosijeve strahovlade dolga le-

ta v ječi in da ga je v preiskovalnem zaporu na smrt mučil polkovnik madžarske UDBE (AVO), Farkas.

Ta njegova politična preteklost je tudi eden izmed razlogov, da mu Sovjeti ne zaupajo. Vse njegove urade stražijo sovjetski vojniki. Kadar ne sme ponoči zapuščati parlamenta. Sovjeti zagovarjajo to internacijo z varnostnimi razlogi, v resnici pa se bojé, da bi v trenutni duševni depresiji ne izvršil samomora, s čemer bi se vsi sovjetski načrni na Madžarskem prekucnili. Iz istega vzroka je tudi ob njegovi strani stalno zaupnik sovjetske tajne policije MVD.

Praktično je torej Kadar ujetnik, kateremu Sovjeti dopuščajo edino to, da na madžarski politični pozornici igra vlogo marionete. »Tragična vloga«, pravijo tisti, ki mislijo pri tem na njegovo vlogo ob Rakosijevi eri; »izdajalska vloga«, pravijo drugi, ki mislijo na 4. november preteklega leta.

Vse niti marionetske vladavine se stekajo v Antropovih rokah, in hiši prejšnje Stalinsove ulice, ki jo dan in noč stražijo sovjetski tanki. Antropov je po konferenci komunističnih partijskih poglavarjev, ki je zasedala v začetku leta pod vodstvom Hruščeva in Bulganina, izdal navodila za najostrejši kurz. Najprej so v istovrstni Druženje pisateljev in Zvezo častnikarjev. Iz obeh organizacij so zaprli veliko število najvidnejših in najpogumnejših članov. Tudi znani »Peteofi klub« so prekrstili. Med delavstvo so vtihotapili številne volune in plačance, čisto po stalinških receptih. Na ravnateljska mesta po tovarnah in drugih industrijskih obratih so postavili »zgrajene« stalinške komuniste. Protij demonstracijam delavstvo so postavili vso nekdanjo krvoločno garšo AVO. Samo v zadnjih tednih so pobili na ducate in ducate delavcev, na sto in sto pa so jih pozapirli.

Spričo novih terorističnih ukrepov je razpoloženje pretežnega dela prebivalstva naravnost obupno. Večina ljudi je prepričana, da gredo vsi ti ukrepi za tem, da ponovno vzpostavijo strahovlado Rakosijeve ere.

»Ali so bile vse žrtve zaman?« — nas je spraveval pred dnevi pred s snegom pokritim grobom madžarski znanec. Anglosaksonski kolega, ki je molče upiral svoj pogled na tretjajočo svečo na grobu, je odgovoril: »Ne, žrtve niso bile zaman. Ze samo zato ne, ker je Budimpešta postala za svetovni komunizem Stalinograd.«

Titov obisk v ZDA se majo

Washington napravi zadnje čase rad kakšno potezo, ki jo smatra iz državnih interesov za nujno in koristno, čeprav se na drugi strani bolj malo sklada ali pa se celo očitno bje z načelnimi vidiki, katere sicer izpoveduje, vanje veruje in se zanje bori demokratični svet. Med take poteze spada n. pr. tudi sedanjí obisk kralja Saudske Arabije, temu podobno bi bilo vabilo Titu, naj obišče Združene države. In prav ob takih priložnostih je kar prijetno pri sru, ko lahko vidimo, ako se ameriško javno mnenje prav nič ne boji povedati, kje je resnica, in se ne uklanja slepo vladnim željam in izjavam.

Združene države so pač demokratična država in tako je kralj Saudove Arabije moral doživeti, da mu newyorška občina ni priredila prav nobenega sprejema, ker je to pač vladar ene izmed najbolj zaozstalih, še popolnoma srednjeveško urejenih držav, ki med drugim še vedno priznava suženjstvo in goji rasno sovraštvo do Židov.

Drugi kateremu je ameriško javno mnenje povedalo v brk, kar mu gre, je bil zadnje tedne Tito. Ko je ameriško državno tajništvo sporočilo, da ga namerava povabiti na obisk in je to tudi Beograd potrdil, je v ameriški javnosti in v političnih krogih nastal kar majhen vihar. Na Titov račun jih je bilo izrečenih toliko, da je — kakor smo te dni slišali — celo State Department menjal prvotni program Titovega obiska. To pa je bilo diktatorju dovolj, in ta teden je beograjski vladni dnevnik »Borba« sporočil, da je načrt o Titovem obisku v Ameriki postal v teh okoliščinah nesmiseln in da naj bi Tito sklenil, da se morebitnemu vabilu ne odzove.

Vzroki, ki naj bi narekovali takšen sklep, so po »Borb« sledeči: Tito se ni povabil, temveč ga je povabila ameriška vlada, ki sedaj omahuje, da bi zavzela odločno stališče proti antititskim gonji; newyorški župan Wagner je izjavil, da bi to mesto tudi Titu pripravilo vse prej kot lep sprejem; nadalje je Tito računl, da bo obisk trajal več kot gole protokolarné tri dni, ker si je nameraval ogledati Združene države in obiskati razna mesta; največja Titova želja je bila, da bi govoril v Kongresu, toda oba doma sta si tako rekoč nalašč vzela politične za ves mesec april, torej za čas, ko naj bi Tito prišel v Washington.

Tako so se Titu preobrnil račun: namesto da bi z obiskom v Ameriki žel osební uspeh, je vsaj zaenkrat, doživel neuspeh. ZDA so pač še enkrat pokazale svoj demokratični značaj.

VESTI z GORIŠKEGA

DEŽELNI STATUT mora ščititi tudi naše pravice

Zadnje čase se zlasti demokrščanom mudi doseči uvedbo deželne avtonomije s posebnim statutom. Videmski demokrščani so že izglasovali osnutek deželne statuta in ga izročili svojim poslancem, da ga predložijo poslanski zbornici, ki naj o njem razpravi in ga odobri.

Istočasno pa se vršijo sestanki treh predsednikov provincialnih svetov: iz Gorice, Vidma in Trsta, na katerih razpravljajo o tem vprašanju. Tržaški provincialni svet je celo imenoval posebno komisijo, ki naj se s tem vprašanjem bavi in izreče svoje mnenje glede predmetnih pristojnosti deželne zbornice.

Iz časopisov nismo mogli izvedeti, kakšno je točno besedilo statuta, ki ga predlagajo videmski demokrščani. Sodimo pa, da so gospodje popolnoma prezrli vprašanje zaščite pravic slovenskega prebivalstva dežele Furlanije-Juljske krajine, zaradi katerega je bila pravzaprav deželna avtonomija s posebnim statutom v dobri meri izglasovana za naše kraje.

Ze okrog leta 1948, ko so se razne organizacije iz Vidma in Goriške, med temi tudi Slovenska demokratska zveza, po svojih predstavnikih sjele v Vidmu in pripravljale osnutek deželne statuta, so zahtevo Slovenske demokratske zveze, da se pametno vneso v statut tudi točna določila glede zaščite pravic slovenskega prebivalstva, odbili, češ da bo o tem razpravljala odločilni prvizvoljeni deželni zbor. Na žalost sta za to izgovor zastopnikov italijanskih organizacij glasovala tudi oba zastopnika takratne goriške tičavske fronte, med katerimi je bil (glej slučaj!) prav današnji provincialni svetovalec Miladin Cerne.

V služnji, da vlada prepusti krajevnim oblastem, to je deželni zboru, urediti vprašanje zaščite slovenskega prebivalstva, je vodstvo Slovenske demokratske zveze že s petičijo od 12. februarja 1955 zahtevalo na podlagi 50. člena ustave, naj poslanska zbornica in senat izglasujeta posebni zaščitni zakon za Slovence v Italiji. Določila tega zakona pa, da naj se vneso tudi v deželni statut.

Izrečno je SDZ to svojo zahtevo podprla s trditvijo, da bodo krajevni italijanski faktorji Slovence prezirali in njih pravic ne bodo priznavali v deželnem statutu.

Vodstvo SDZ se ni motilo, kajti demokrščani bi pravice Slovencev res prezirali, in tudi sam »Piccolo« je zadnje dni pisal, da se uvedbe deželne avtonomije, kar se Slovencev tiče, ni bati, ker jim deželni zbor ne bo priznal prav nobenih pravic! Toda mi ne bomo spali! Nekam čudno

Dotok beguncev iz Titovine se stopnjuje

Dotok beguncev iz Titovine v Italijo se kljub zimskemu času stopnjuje. Od dne do dne prihaja čez mejo vedno več ljudi, ki prosijo za politično zavetje. Večinoma gre za družine in pa za mlade zakonske pare ali pa za mlade pare zaljubljenec. Policija pošilja vse te begunce v taborišča v Cremono, kjer pregledujejo in preučujejo položaj vsakega posameznika ter odločajo o priznanju zavetišča odnosno o prisilni vrnitvi v Titovino.

Spomenica SDZ za Goriško

III.

Šola je dostopna vsem

Ko smo ugotovili, da morajo italijanski državljani slovenskega jezika imeti šolsko avtonomijo v zgoraj razloženem smislu, in ko smo na osnovi natančno določenih ustavnih norm, ki so utemeljene v človeških pravicah, je logično, da zaključimo s tem, da zahtevamo popolno prost dostop v šole s slovenskim učnim jezikom.

Tudi navadna obvezna prošnja za vstop v te šole bi tvorila čisto posebno in drugačno obliko, neki pogoj za vpis v slovenske šole. Italijanska šolska zakonodaja ne predvideva take prošnje takega pogoja za obisk osnovnih šol; slovenski starši bi bili s tako prošnjo oropani neke svobode, katero uživajo drugi italijanski državljani.

Ne samo to! V okolju in v političnem ozračju tega obsejnega področja se bo italijanski državljani slovenskega jezika, ki bo moral napraviti prošnjo za vpis svojih otrok v slovenske šole, ustrašil; ni namreč še izginil spomin na dvajsetletno preganjanje zaradi navadne izjave o pripadnosti k slovenski etnični skupini.

Morda kdo poroče, da ni predvidena nobena komisija za proučevanje in reševanje teh prošnji. Toda če so prošnje predpisane, jih bo pač nekdo moral sprejeti, proučevati in reševati, kajti sicer bi ne imele pomena.

Zlasti v goriški pokrajini se dogaja, da slovenske starše strašijo zaradi vpisa otrok v slovenske šole in da je prav na Goriškem mnogim slovenskim otrokom zadržano obiskovati slovenske šole, čeprav se v njih poučuje tudi italijanski jezik.

In vendar določa 34. člen ustave, da je šola dostopna vsem.

Številna sila slovenske etnične skupine v goriški pokrajini in v Italiji sploh ni tako velika, da bi ogražala italijanski

izgleda dejstvo, da so videmski demokrščani tudi v njihovim predsednikom provincialnega sveta deželni statut že pripravili in ga predali furlanskim poslancem, ko pa se predsednik videmskega provincialnega sveta še vedno sestaja s svojima kolegoma iz Gorice in Trsta! Ali hočejo videmski demokrščani prehiteti goriške in tržaške, ali pa predstavlja vse to med njimi dogovorjeno taktiko, da bi prehiteli opozicijske stranke, zlasti pa Slovence, in jih lepega dne postavili pred izvršeno dejstvo? Izgleda, da je ta zadnja domneva bolj verjetna kot prva!...

Vprašanje podžupana

Podžupansko mesto našega občinskega sveta je še vedno nezasedeno. Kandidata sta odbornika dr. Poterzio in prof. Diglanantonio. Pri prvem glasovanju so mlinski zaigrali podobno igro kot svoječasno v Trstu. Večino glasov je z njihovo pomočjo prejel dr. Poterzio. Po vseh iz dobro poučenih krogov izgleda, da se je dr. Poterzio odrekel podžupanskemu mestu v korist prof. Diglanantonio.

Uradno pa javnosti o zadevi podžupana še niso sporočili ničesar. Verjetno pa je, da bo podžupan prof. Diglanantonio.

Cepljenje proti slinavki

V Dolu in Jamljah so pričeli s cepljenjem goveje živine proti parkljevki in slinavki. Cepljenje je brezplačno. Verjetno je, da bodo z njim nadaljevali tudi še po drugih naših vaseh. S tem bodo prihranili našim živinorejcem mnogo skrbi.

SDZ za ureditev vprašanja naših šol

Vodstvo Slovenske demokratske zveze v Gorici se nenehno bori za pravilno zakonitost naših šol v Italiji. Prvi nastop SDZ je bil v tem oziru izvršen že s spomenico od 21. maja 1947. Nato je 23. septembra 1947 SDZ izročila državnemu podtajniku, poslancu Marazzi-ju, ki se je mudil v Gorici, pismeno zahtevo, da se obstoječe slovenske šole ohranijo.

Oktober istega leta sta se podala v Rim odposlanca SDZ, ki s predložila vladi konkretne predloge za ureditev slovenske šole na Goriškem.

S petičijo od 15. decembra 1949, v smislu 50. člena ustave, je SDZ v 8. točki ponovila predloge in zahtevo ter protestirala proti diskriminacijskemu ravnanju s slovenskimi šolami na Goriškem.

Sledili so priložnostni protesti in nastopi v zvezi z izgonom sinov slovenskih optantov iz naših šol.

V posebnem apelu na predsedstvo vlade in pristojnim ministrom je SDZ 29. julija 1954 ponovila zahtevo po zakonitvi naših šol in zopet protestirala proti izgonu sinov slovenskih optantov iz istih.

Po londonskem sporazumu, ki je Tržačanom prinesel znani Memorandum, je vodstvo goriške SDZ 12. februarja 1955. sporazumno z mnogimi drugimi podpisni-

narod. Vsaka drugačna trditev je plod bojne fantazije in hudobije.

Napačna in za lase privlečena je tudi trditev o previsokih izdatkih za slovenske šole; pri tem pa se pozabljajo veliki stroški za moderna poslopja za italijanske šole.

Vsekakor pa vzdržujejo slovenske šole tudi slovenski davkoplačevalci, kajti italijanski državljani slovenskega jezika izpolnjujejo vse dolžnosti katere jim nalaga 2. člen ustave. Redno plačujejo davke in zvesto vršijo vojaško službo.

V tej zvezi moramo primerno pripomniti, da je nad pol milijona italijanskih državljanov slovenskega in hrvaškega jezika dvajset let plačevalo davke in pristojbine, da so pa pri tem preganjali njihov materin jezik in da so njihove otroke raznarodovali v fašističnih šolah.

Vodstvo Slovenske demokratske zveze v Gorici vraga torej priziva na Komisijo za pouk in lepe umetnosti v poslanski zbornici in želi od nje, da sprejme take zakonske določbe, ki bodo potrdile in zagotovile svobodno poslovanje obstoječih slovenskih šol in dovolile tudi vstop vanje, ter pričakuje, da se bodo ta zakonska določila raztegnila na slovensko etnično skupino in videmski pokrajini.

S to zahtevo, s tem stremljenjem italijanskih državljanov slovenskega jezika se strinjajo tudi najvišje oblasti v goriški pokrajini, politične stranke in tisk.

Prosimo Vas, gospod predsednik komisije in gospodje poslanci, člani komisije, da sprejmete izraze spoštovanja slovenskega prebivalstva v Italiji, ki odkritosrčno želimo mirni sporazum in sožitje med obema narodoma, ki tu prebivata, v vzajemnem spoštovanju njihovih pravic in v izvrševanju njihovih dolžnosti.

Slovensko prebivalstvo te pokrajine želi biti in je pravzaprav že koristen in plodovit kulturni most med slovenskim in italijanskim svetom.

Gorica, 10. januarja 1957.

Čestitke ob desetletnici SDZ v Gorici

Kot strela z jasnega je udarila pred desetimi leti v komunistični generalni štab vest o ustanovitvi Slovenske demokratske zveze v Gorici. Za ves slovenski narod na Primorskem je bila to blagovest, ki je oznanjala novo življenje in novo dobo svobode in demokracije.

Bil je to v onih dneh najhujšega komunističnega terorja, ko je komunistem obudila z UAIS-i in SIAU-i vse slovensko javno življenje, ves pravi junaški čin herojev, ki se niso strašili tvegati celo svojega življenja za visoko idejo narodnosti in svobode.

Potrebno je bilo nastopiti in se upreti krivemu nauku, ki je sistematično uničeval v srcih slovenskega naroda ne samo narodno zavest, ampak tudi vse verske in moralne vrednote našega ljudstva. Boj je bil začel.

Marca 1947 je sledil Gorici Trst z našo SDZ in 25. aprila 1947 smo skupaj izdali prvo številko »Demokracije«, ki jo je naš narod sprejel kot glasilo odrešenja. V tem boju je padel leta 1947 Slavko Uršič, čigar ime mora biti vzor vsakemu demokratu, vsakemu Slovencu. In l. 1950 je padel Ferdo Kalin. Ali boj je bil čisto izvojevan, strah uničen in zlomljen za vselej komunistični monopol nad življenjem Slovencev v zamejstvu.

Dolgih 10 let bojev za vzore je za Vami. Zadnje goriške volitve so pokazale pomen in moč Vaše SDZ.

Ob tej zgodovinski desetletnici Vam odbor SDZ v Trstu pošilja svoja iskrena voščila in Vam kliče: po začrtani poti s ponosom naprej do končne zmage svobode in demokracije, ki je tudi naša zmaga. Ta se že svita na obzorju.

Z bratskim pozdravom!

Zmerjanje našega jezika

Slovenski komunist se odpoveduje materinščini

Slovenska javnost je sprejela z ogorčenjem vest, da je Togliattijev komunist Miladin Cerne ozmerjal v goriškem provincialnem svetu naš slovenski jezik z »nacionalizmom«. Tokrat ga ne imenujemo več Tito - Togliattijevga komunist, ampak samo Togliattijeva, ker je Miladin Cerne postal član italijanske Togliattijevke komunistične partije. S tem seveda ni rečeno, da je pretrgal vezi s Titovimi komunisti. Niti se ne čudimo dejstvu, da se goriški frontaši-komunisti silijo tudi v Nennijevo socialistično stranko. Eni v vrste Togliattijevih komunistov, drugi med nennijske, tretji med neodvisne socialiste, četrti po možnosti pa k saragatovcem. Vsi skupaj pa v Slovenski kulturno-gospodarski zvezi.

Stališče, ki ga je Miladin Cerne zavzel proti slovenskemu jeziku, ni samo njegovo, ampak stališče frontaške Kulturne in gospodarske zveze, katere na Goriškem je on tajnik. Ta organizacija, ki se je vesolno proglasila za zaščitnico Slovencev v Italiji in zagovornico ter podpornico slovenskega jezika, je v provincialnem svetu spregovorila skozi Cernetova usta in obsodila slovenski jezik za »nacionalizma«. Naša pravica, da obučujemo v slovenskem materinem jeziku, je torej pretrgana in celo nacionalistična. To pomeni, da mi zahtevamo nekaj, kar ni na mestu, kar je odveč in vsiljivo.

Slovenskega jezika se imamo sicer pravico posluževati, toda samo doma, v zasebnih odnosih in ne tudi v javnih uradih in v odnosu z oblastmi odnosno v izvoljenih svetih in zborih. Točno isto stališče

niše, kot ga do nas Slovencev zastopajo italijanski sovinsti.

Slovenska kulturna in gospodarska zveza se je po Miladinu Cernetu rokavala in se rokuje z italijanskimi sovinsti in sploh z vsemi sovražniki slovenskega jezika!

To dejstvo smo dolžni jasno in glasno povedati in obrazložiti ter temeljito dobro razčistiti slovenski javnosti. Vsi tisti Slovenci, ki se kakorkoli utavljajo v italijanske stranke, so odpadniki in zasramovalci slovenskega jezika!

Pa se je Miladin Cerne, tajnik Kulturne in gospodarske zveze, drznil nastopiti v Trstu na sestanku za protest proti krivičnim določilom zakonskega osnutka za ureditev slovenskih šol! Res lepega in dobrega zagovornika pravic slovenskega ljudstva je Sindikat slovenske šole iz Trsta povabil na sestanek! Upamo, da bo ta Sindikat imel vsaj toliko ponosa, da izreče svojo obsodbo proti Cernetovemu zasramovanju slovenskega jezika. Pa ne samo Cernetovemu, ampak tudi proti tako imenovani Slovenski kulturno-gospodarski zvezi iz Gorice!

Cernetovo zasramovanje slovenskega jezika komunistično nepriznavanje in neupoštevovanje narodnosti ter zgodovine, kulture in omike, sploh vseh narodnih vrlin. Hkrati pa je tudi nujna posledica komunistično-frontaške politike na Goriškem. Frontaši so svoječasno izkopali globoko brezno med slovenskim narodom in njimi ter med Slovenci in Italijani. Osvražili so se med Slovenci in pred Italijani. Zaradi množičnih ugrabitev Slovencev in Italijanov trpimo posledice vsi Slovenci v Italiji. Danes bi se frontaši radi otreli vseh odgovornosti.

Z vsjo divjo historijo so za tržaških volitev obsojali »izdajstvo« dr. Agneletta, češ da je glasoval za tržaški mestni proračun, ki ga je demokrščanski odbor predložil. Golido in golido gnojnice so s pomočjo sopotnikov polivali na naše zavodne nabrežinske demokrate, češ da prodajajo slovensko obalo. Pa se je izkazalo, da so se prav oni, komunisti in sopotniki vseh vrst povežali z Italijani.

No, zdaj so se na Goriškem ne samo odpovedali slovenskemu jeziku, pač pa ga tudi zasramujejo!

Zato pojdemo med narod in pokažimo s prstom odločno na vse resnične izdajce naroda in njegovih pravic! Bodimo tako jasni in tako odločni, kakor so bili frontaši in ostali zahrbtni in odločni sovražniki naroda in njegovih pravic.

Tik po goriških volitvah je »Novi list« poročal, da imamo Slovenci tri provincialne svetovalce: dr. Sfiligoja, Miladina Cernetu in Seličevu. Poročilo ne odgovarja resnici, in prva seja provincialnega sveta je pokazala, da imamo samo enega svetovalca: dr. Sfiligoja od Slovenske demokratske zveze.

Prav, da »Novi list« Cernetu zdaj obsoja. Toda to še ne zadostuje!

GOSPODARSTVO

V KLETI — Ponavljamo, da je treba vino pretočiti, kdor tega še ni opravil. Vino, ki dolgo leži na drožjih, se lahko nazvame raznih bolezni, gotovo pa se lahko nazvame duha po drožjih samih. Pretakati moramo samo v čiste in zdrave sode. Če smo ob trgatvi dodali moštu bisulfit ali amonijev fosfat, bomo tako vino ob pretakanju dobro prezračili. Na enak način bomo ravnali, če je vino motno. Pred pretakanjem zažveplamo sode z enim azbestnim trakom na vsaka 2 hl vina. Crna vina pretakamo bolj pozno, nekako marca meseca, zlasti bomo pretakali pozno taka vina, ki so bogata na vinski in jabolčni kislini, kakor n. pr. kraški teran.

V VINOGRADU — Ob lepem vremenu obrezujemo trte in čistimo sadno drevje. Kjer smo pripravili zemljo za nove nasade vinogradov in sadovnjakov, lahko ob sedanjem milim vremenu posadimo trte in sadno drevje. Pri saditvi moramo pomagati pažnjo na to, da sadikam dobro pognojimo z dobrim gnojem ali — še bolje — s kompostom ter z dodatkom približno 5 kg umetnega gnojila PKN. Sadike ne smemo vsaditi bolj globoke, kakor so prej rastle v trtnicah ali v drevesnicah. V slučaju suše moramo pomleči vsajene sadike zaliti z vodo, in sicer tako, da voda doseže korenike na dnu. Ako imamo na razpolago potrebnega hlevskega gnojla, bomo še vedno lahko gnojili trtam in sadnemu drevju.

TRAVNIKI IN DETELJISKA pognojimo s polivanjem gnojnice ali stranišnice, ali če tega nimamo, odnosno če nimamo dovolj, bomo gnojili z umetnim gnojlom. Najbolj priporočljivo umetno gnojilo je PKN, ker vsebuje vse rastlinam potrebne hranilne snovi. Na 1.000 kv. metrov potrosimo od 40 do 60 kg omenjenega gnojila. Vlažna in močvirna zemljišča pa je potrebno gnojiti z apnenim dušikom, superfosfatom in kalijevo soljo v razmerju po 30 - 50 - 20 kg na 1.000 kv. metrov. Če rabimo apneni dušik, pomešan s superfosfatom in kalijevo soljo, moramo tako mešano gnojilo takoj raztrositi, čim se je ohladilo.

ZIMSKA POMOČ

Na goriški prefekturi se je sestala komisija za zimsko pomoč in izrazila svoje mnenje glede pomoči raznim občinam v zimskem času. Med drugimi bo občina Doberdob prejela 50.000 lir, da se popravi cesta za dostop h karabinjerski postaji. Goriška občina dobi pa 1.584.000 lir, da zgradi dve hišici na meji pri Rdeči hiši, in še 1.043.730 lir, da pokrije občestne jarke v ulici Don Bosco. Občinskim podpornim zavodom (ECA) so tudi nakazali denarno pomoč, med drugimi tudi slededim občinam: Krmin 450.000 lir, Doberdob 230.000, Dolenje 100.000, Gorica 2 milijona 900.000, Steverjan 50.000, Sovodnje 200.000 lir.

Vsega skupaj so v goriški provinci nabrali do sedaj le 3.845.163 lir prostovoljnih prispevkov za zimsko pomoč. Komisija meni, da je ta znesek premajhen in poziva javnost, naj dobrohotno prispeva v večji meri in takoj.

Slovenske šole za zimsko pomoč

Učenci in didaktično ravnateljstvo v ulice Croce v Gorici so darovali za zimsko pomoč 10.000 lir; učitelji in učiteljice istega didaktičnega ravnateljstva pa 33 tisoč lir.

Tudi Hruščev za pomoč madžarskim beguncem

Nihče ne bi mislil, da bo celo Hruščev dal svoj, čeprav skromen prispevek za pomoč madžarskim beguncem. In vendar je generalni tajnik sovjetske komunistične partije napravil tako človekoljubno dejanje.

Začelo je ob priliki njegovega lanskega ali predlanskega obiska v Veliki Britaniji. Takrat je bil Hruščev zelo prijazen, saj je komaj začel svojo politiko »sožitja« in »pomirjenja«. Povsod se je lepo smehljaj, trepljal ljudi po ramah in poljubljal otroke. No, in ob neki taki priložnosti se je zgodilo, da je stopil predenj mladi srednješolec, mu pomolil kos papirja in ga prosil za podpis. Hruščev je prijazno ugodil njegovi prošnji ter se je pri tem še posebno prijazno smehljaj, saj so ga fotografirali od vseh strani.

Kmalu nato je Hruščev odšel, srednješolec pa je spravil dragoceno pridobitev v svojo zbirko avtoagrafov. Novembra, decembra lanskega leta, ko so začele prihajati v Veliko Britanijo žalostne vesti o množičnih pobegih iz Madžarske in o veliki stiski beguncev, se je staniolo srce tudi londonskim srednješolcem, tudi tistemu, ki je imel avtoagraf vseмогоdnega Hruščeva. Pa se je odločil. Vzel je ta najdragocenejši list svoje zbirke in ga je dal na dražbo. Imel je srečo. Za precej visok znesek ga je kupila neka bogata gospodinja. Srednješolec pa je ves izkupiček poslal kot svoj prispevek v sklad za pomoč madžarskim beguncem.

Tako je tudi Hruščev enkrat pomagal svojim nasprotnikom in žrtvam.

Smeš na Poljskem

V poljskem časopisju prihaja v zadnjem času nov veter, ki spominja na stare čase, oziroma na zahodni tisk. V varšavskem listu »Po Prostue« čitamo anekdoto, ki jasno priča o spremenjenem političnem ozračju na Poljskem:

Preprost zemljan je v svojem življenju toliko grešil, da ga je po smrti božanska Temis obsodila na večno pogubljenje. Uboga duša je torej odšla proti peklu, kjer je doživela veliko presenečenje. Namesto enega samega vhoda je vodilo v peklo kar dvoje vrat. Na enih vratih je visel napis: »Socialistični peklo«, na drugih vratih pa »Kapitalistični peklo«.

Pred socialističnim pekлом se je vila dolga kača pogubljenih duš, pred kapitalističnimi vratmi pa je stal samo hudič za vratarja in si dolgočasno vrtal nosno duplino.

Pogubljenec se je iz navade postavil na konec vrste. Radovedno je vprašal svojega prednika: »Kako poslujejo tu v socialističnem peklu?« — »Popolnoma normalno, je odgovoril tovariš pogubljenec. »Najprej te kuhaajo v smoli, od

Kaj je bilo na moskovski univerzi?

Veliki ples SDD v hotelu „Excelsior“

Tudi letos bo v soboto 9. februarja veliki tradicionalni dobrodelni ples v hotelu Excelsior za vse Slovence, Hrvate in Srbe ter za vse človekoljube, brez razlike strank. Ta ples je v korist Slovenskega dobrodelnega društva, ki je dobro znano po svojem 9-letnem delu vsej naši javnosti v Trstu in okolici. Na tisoče revnih šolskih otrok prejema iz leta v leto podporo od tega društva. Im te podpore ne delijo po kakih političnih vidikih. Slovensko dobrodelno društvo, ki je od oblasti priznana dobrodelna ustanova, ne pozna strankarske ločitve in pripadnosti. Vsi, brez razlike strank, otroci komunistov prav tako kot otroci nekommunistov so deležni podpore in darov Slovenskega dobrodelnega društva po potrebi in ne po simpatiji. In to uviseno nadstrankarsko načelo velja tudi za počitniške kolonije Slovenskega dobrodelnega društva.

Zato je ta dobrodelni ples v prvi vrsti človekoljubna družabna prireditev, ki mora računati z obiskom vseh svojih podpornikov, dobrotnikov in njih družin in se ne more vršiti v kakih predmestnih lokalih. Po svojem visokem socialnem pomenu in namenu se mora vršiti tako družabna prireditev v največjem tržaškem družabnem zbirališču, ki je hotel Excelsior. Tako se pokažejo pred tržaško javnostjo na enaki stopnji kot družabno enakopravni meščani. To je naša dolžnost!

V zadnjem času je svetovni tisk večkrat omenjal — in tudi mi smo o tem poročali, — da je kritično vprašanje, ki se širi po komunističnem svetu, zajelo tudi sovjetske visokoolce. V naslednjem povzemamo po avstrijskih listih opis dogodkov, ki so se decembra razvijali na moskovski univerzi ter so upravičeno pritegnili pozornost vsega sveta. Op. ur.

Visokoolci se morajo v komunističnih državah obvezno udeleževati predavanj in debat o marksizmu in leninizmu. Tako tudi na moskovski univerzi. Ker obravnava na njih že tisočkrat ponovljene in predelane citate ter nauke, so ta predavanja navadno zelo dolgočasna zadeva in potekajo ob splošnem nezanimanju. Profesor B. E. Siroječkovič, ki je dne 30. novembra 1956 vodil tak debatni večer na Lomonosovi univerzi, je bil prepričan, da bo vse končalo na običajni način. Ko je zaključil svoje predavanje, je otvoril debato. Oglasil se je mlad študent, ki je v splošno iznenadenje postavil nepričakovano vprašanje:

Koščivo vprašanje

»Tovariš profesor! Povedali ste nam, da je splošna stavka priznano sredstvo razrednega boja, to se pravi sredstvo, katerega se poslužuje proletarijat v svoji borbi proti izkoriščevalskemu slojem. Splošna stavka je po Leninu najpopolnejša oblika delavskega nastopa in v primerih zgodovinskih okoliščin, čim se gospodarske zahteve pretvorijo v politične, lahko preide v socialistično revolucijo. Na Madžarskem imamo zdaj splošno stavko proti delavsko-kmetijski vladi komunistične stranke. Kako si razlagate to, tovariš profesor?«

V veliki dvorani veličastne stavbe moskovske univerze, z njenim skoro do neba segajočim stolpom, je nikdar ni padlo takšno vprašanje. Profesor je najprej v zadregi nekoliko molčal, nato pa je obotavljivo začel:

Dialektika v zadregi

»Splošno stavko na Madžarskem so z orožjem izsilile fašistične horthyjevske teroristične skupine. Ta stavka ni izraz borbeno volje proletariata, temveč je borbeno sredstvo protirevolucionarnih sil...«

Toda ubogi profesor ni mogel končati razlage. Ze prvi stavki so izzvali ploho ugovorov in medklince. Njen je usula toča Marxovih in Leninovih citatov, po katerih je splošna stavka izključno orožje proletariata; ki pravi, da mora partija, kot avangarda delavskega razreda, vpriljubiti delavskim zahtevam in željam, ki pridejo od izraza v splošni stavki, da jih mora sprejeti za svoje ter jih primerno usmeriti.

Debata se je izrodila. Niso se prerekli samo študentje s profesorjem, temveč se začeli prerekat tudi študentje med seboj. Profesor je izgubil vodstvo debate. Končno je uvidel, da stori najbolje, če se neopazno izmuzne. Prepuštil je študente samim sebi. Ti so vneto nadaljevali z izmenjavanjem misli še v parku, ki obdaja univerzo. Razdelili so se v skupine in so postopoma sploh pozabili na prvotni problem, s katerim je debata začela. Pred njim so se razvijala nova vprašanja. Presenečeni so spoznavali, da leninistični nauk ne more zadovoljivo pojasniti dogodkov na Madžarskem. Sam od sebe je sledil koščivo dvom: Ali se partijska birokracija, ki sicer ne razpolaga z zasebnim lastništvom proizvajalnih dobrin, vključ temu ne more pretvoriti v izkoriščevalski razred? Čeprav nima proizvajalnih dobrin v lasti, jih ima pa v oblasti in z njimi razpolaga! Če začne to oblast izrabljati, potem je tu izkoriščevanje. In dalje: če je tako, potem niso v borbi proti takšni, pa čeprav partijski bi-

rokraciji, stara marksistična razredna orožja samo možna, temveč so celo upravičena in nujna. Torej velja to tudi za splošno stavko na Madžarskem. Ali je ali ni tako?

Madžarski svetovalci

Tako so se pogovarjali na poti skozi park proti študentovskim domovom, ki stojijo za univerzo. Tam so se spomnili, da živi v teh domovih tudi nekaj tujih študentov, med njimi Madžarov. Poiskali so jih in jih pometai iz postelj. Obsuli so jih z vprašanji, ki so posebno Madžare takoj spomnili na domačo politično policijo. Gorje, ko bi ta zvedela, kaj se pogovarjajo in na kaj morajo odgovorjati! Končno pa je bil strah le premagal. Svojim sovjetskimi kolegom so odkrito razložili razmere v svoji domovini.

Naslednji dan, bila je sobota, ni bilo nobenih predavanj iz marksizma in leninizma. Namesto tega pa je krožila od ust do ust vest, da so na razglasnih deskah Komsomolske organizacije zjutraj bili nalepljeni lepaki z opisom madžarskih dogodkov. Ta opis je bil v marsičem popolnoma nasproten poročilo sovjetskega tiska in radia. Le malo je bilo študentov, ki so te lepake prebrali, toda za njihovo vsebino je še isto dopolnje zvedelo tisoče visokoolcev. Medtem je bilo na oglasni deski že nabito sporočilo, da Komsomolska organizacija sklicuje v študentovskem klubu sestanek svojega aktivna, na katerem bodo obravnavali zadnje »sramotne« dogodke. Tisoči študentov, ki so opolne zapuščali univerzo, so pa videli, da je bila beseda »sramotne« medtem že prečrtana. Se ne ve, ali je to bilo storjeno uradno ali pa je bila za tem zopet kakšna nezna roka.

Ponovno polomljena dialektika

Sestanek komsomolskega aktivna je bil že v prvih minutah viharen. Ko je tajnik aktivna, tovariš Linkov, pri otvoritvi sestanka označil dogodek prejšnjega večera za »izzivljanje akademskih tal ne vrednega dejanja« in je zahteval, da mora Komsomol podvzeti ukrepe, da se kaj takega v bodoče prepreči, so ga navzoči prekinili. Stevilni medklince so zahtevali, da je treba takoj postaviti na dnevni red in začeti debato o točki: »Madžarsko vprašanje v luči marksizma in leninizma«. Udeleženci sestanka, vsi aktivisti Komsomola, torej partijske omladinske organizacije, so s takojšnjim glasovanjem z večino odločili, naj se tej zahtevi ugodi. Takoj pri prvem govorniku, ki je našel to temo, pa je prišlo do incidenta. Tajnik Linkov mu je namreč hotel odvzeti besedo, češ da se poslužuje »stranki sovražnih izpovedi«.

Ti »stranki sovražni izpadi« so obstajali v ugotovitvah komsomolskih aktivistov, da je na Madžarskem vladal očiten superbirokratiziran aparat, ki nima več pravice, da bi se istovelil z avangardno delavskega razreda. Izgubil je vsak stik z delovnimi ljudmi ter se na škodo ljudstva poslužuje sredstev Berjea. Toda

moskovski akademiki se niso ustavili na Madžarskem. V svoji analizi so šli še delj ter so si upali trdit, da nimamo tak aparat tudi pri nas doma, in to vključ vsem sklepom XX. kongresa partije. Vprašanje je, ali ne izziva ta administrativno vodeni aparat, ki udarja preko upravičenih želja delovnih ljudi, tudi pri nas podoban razvoj. Tudi pri nas se lahko nekega dne dvigne množice pod prapromom Lenina proti izkoriščevalcem v socialistični državi, proti pomešanjenim in zbirokratiziranim partijskim veljakom...«

Prisotni so navdušeno poslušali govorniku, ki ga Linkov ni mogel prekiniti, temveč ga je s svojimi grozljivimi samo še bolj podžgal. Linkov je skušal sestanek zaključiti. Toda tudi v tem ni uspel. Sledila je zmeda, v kateri so Linkov in nekateri drugi tajniki Komsomola zapustili zborovanje prav tako po »sramotno«, kakor je to storil prejšnji dan profesor Siroječkovič.

Iskanje resnice se nadaljuje

Debata pa se je nadaljevala. Zajela je celotno komsomolsko organizacijo na univerzi, ne samo aktiviste. Dogodki na univerzi so prišli še isti večer pred komiteto splošne komsomolske organizacije sovjetskega glavnega mesta. Istočasno, ko so se na univerzi pripravili aktivisti, so v »Domu Literature« mladi književniki ob-

Pustolovščina španskega zaklada

Na pisalni mizi generala Franca leži dokument, ki mu ga je tik pred svojo smrtjo poslal njegov najhujši sovražnik. Tega je namreč pred 20 leti Franco obsodil na smrt. Odpošiljatelj dokumenta je dr. Juan Negrin, zadnji ministrski predsednik Španije. Dr. Negrin je novembra meseca umrl v Parizu. Nekaj dni pred svojo smrtjo je dejal: »Odnosite to pismo Francu.« Kurir je odletel že naslednjega dne v Madrid. Pismo je bilo vredno polta. Vsebovalo je zadolžnico na 170 milijard lir, ki jo je Franco lkal po vsem svetu, odkar je postal španski diktator. Ta košček papirja je bil zadnji odločilni člen dolge verige iskanja državnega zlatega zaklada, ki ga je Španija posedovala, ko je Franco prišel s svojo revolto.

Nočni beg

Neke temne novembrske noči leta 1936, ko je Franco trkal na madridska vrata s svojimi topovi, je dr. Negrin ukazal natočiti državni zaklad na kamione. To so bili zaboji z zletimi kosi in zlatniki. Kamioni so odpeljali v smeri Valencije. Prevoznike so spremljale granate Francovih napadalcev. Kolona je prevallala pot 320 km in spremljal jo je sam dr. Negrin. Samo on je tudi vedel, kaj vozijo kamioni. Vozniki in spremljevalci so bili pre-

pričani, da prevažajo vladne spise in arhiv.

V Valenciji se je dr. Negrin odpeljal v pristanišče. Sovjetski parnik je v tem času razkldal vojno opremo za republikance. Dr. Negrin, ki je gladko govoril po rusko, je poiskal kapitana. Ko je parnik dva dni kasneje zapušal luko, je imel na krovu ves španski zlati zaklad. V Moskvi naj bi ga shranili.

Kot pobotnico je dr. Negrin prejel od kapitana s pečatom in podpisom opremljen dokument. Besedilo je pripovedovalo, da pošilja zaklad v imenu španskega ljudstva. Niti en sam gram zlata se ni prijel njegovih rok, čeprav so Francovi propagandisti neprestano tulili v svet, da si je dr. Negrin prisvojil španski državni zaklad.

Sedaj je dr. Negrin mrtev. Ta njegova zadnja gesta, da izroči Franco zadolžnico, poravnava vse stare račune, odpravlja tudi staro sovražstvo. Franco bo verjetno tudi rešila iz strahotnih gospodarskih in zlasti finančnih težav.

Kaj se bo zgodilo s temi 170 milijardami? Franco se seveda ne bo obotavljal, da svojo zadolžnico predloži Mednarodnemu razsodišču v Haagu v vnovčenje. S Sovjetijo nima diplomatskih stikov. Ta zadolžnica je vsekakor edini odločujoči dokument, da Španija reši svoj državni zaklad iz bančnih trezorjev v Moskvi.

Franco je dr. Negrina ponižal na človeka brez državljanstva. Zaplenil je vse Negrinovo zasebno premoženje. Obsodil ga je na smrt. Zmerjal ga je za roparja. Pred svojo smrtjo mu je dr. Negrin odgovoril s ponosom Španca.

Amerika v številkah

Prav v trenutku ko se Hruščev tolaži, kot se je tolikokrat pred njim tolažil njegov mojster in učitelj Stalin, da bo ameriški kapitalizem propadel, nas statistične številke iz Združenih držav poučujejo povsem drugače.

Po teh številkah je v Združenih državah več avtomobilov kot družin. Po ameriških cestah je leta 1956 drvelo nič manj

kot 65 milijonov avtomobilov. Izračunali so, da bi ti avtomobili v osmih vrstah napolnili cesto, ki bi jo potegnili okrog naše zemlje na ekvatorju.

Od začetka tega stoletja je v Ameriki izdelali 160 milijonov osebnih in tovornih avtomobilov. Če bi vsa ta vozila postavili drugo za drugim, bi to bila vrsta, dolga z zemlje na luno in nazaj. En avto pride v Ameriki na dva Američana in pol. Združene države posedujejo tri četrte vse osebnih avtomobilov sveta in polovico vseh tovornih vozil. Od 68 milijonov zaposlenih delavcev jih je ena šestina zaposlena z izdelovanjem ali vzdrževanjem motornih vozil. Leta 1955 so prodali v Ameriki 7,3 milijona avtomobilov, leta 1957 jih bodo prodali — tako računajo — vsaj 8 milijonov. To število bo naraslo, dokler vsak Američan, starejši od šestnajstih let ne bo imel lastnega vozila.

Od šest izučenih delavcev, jih ima danes pet svoj lasten avto; lastno vozilo ima tudi še polovica neizučenih delavcev ter dve tretjini vseh uslužbencev.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
ZA TRZASKO OZEMLJE

V soboto 2. februarja ob 20.30 v SV. KRIZU:
v nedeljo 3. febr. ob 16. uri v NABREZINI
John Patrick

Vroča kri

V ponedeljek 4. febr. ob 20.30 v dvorani na stad. »Prvi maj«, Vrdska cesta 7

II. GLEDALIŠKI PONEDELJEK
s peštrim sporedom.

II. GLEDALIŠKI PLES
bo v soboto 9. febr. ob 21. uri v dvorani na stadionu »Prvi maj«

POD CRTO

KREPOSTI IN VRLINE komunizma in rdečih tiranov

Velika orgija pričjenja

To je bila vodilna parola vseh titovskih razkolniških procesov v jugovzhodni Evropi. Prvi je bil Rajkov proces leta 1949. Pod propagandnim grmenjem orjaške inkvizicije so padali vrhovi, drobili so kosile številne čitke. V teku preganjanja titovstva na življenje in smrt se je članstvo komunističnih partij v Vzhodni in Južni Evropi skrčilo za 25 odstotkov. Českoslovaška komunistična partija je izgubila skoraj en milijon članov, madžarska nad 400.000, poljska nad 300.000, romunska prav toliko, bolgarska 150.000 in albanska 60.000. V Vzhodni Nemčiji se je število skrčilo za nad 20 odstotkov. Do leta 1953 so torej od skupnega števila P milijonov partijcev izginali 2 in pol milijona zaradi rezkolništva.

Pri teh podatkih bi bilo morda zanimivo pregledati število partijcev v vzhodnoevropskih deželah pred vojno. Priobčilo jih je moskovsko komunistično glasilo »Boljševika« leta 1950. Po teh podatkih je štela českoslovaška KP pred vojno 80 tisoč partijcev, poljska KP 20.000, madžarska 30.000, bolgarska 8000, romunska in albanska vsaka po 1000 partijcev. Jugoslovanski komunisti navajajo število 12.000. Komaj dobrih 3000 partijcev je preživelo drugo svetovno vojno.

Ce si predočimo, do kakšnih političnih oblastnosti se je dokopala ta pečelica starih boljševiških listakov, mora sleherne-

ga svobodnjaka zaliti rdečica. In vendar se je to zgodilo samo s pomočjo kremeljskega nasilja. Kdor bi boljševizmu vedel in popolne, slepe pokorščine, ta bi izval nevarnost, da se svetovna revolucija posuši v strugah narodnega komunizma. Stalin je to nevarnost spoznal, zbal se je zatona boljševiškega carstva in hotel je to preprečiti za vsako ceno. Tako je pričel moriti. Javno moriti, v imenu komunističnega nauka. V Budimpešti, v Sofiji, v Pragi, v Bukarešti, v Varšavi in končno tudi v Tirani.

Rajkov proces se je zaključil s sijajnim uspehom. Tita so najodličnejši obtoženci »razkrili« kot bandita, agente in izdajalca. Mož, ki naj bi morda postal madžarski Tito, mož z narodno komunističnimi nagagnjenji, Laszlo Rajk, se je sam obtožil za izdajalca. Nato so prišli drugi na vrsto. Velika orgija komunistične histerije in pokvarjenosti je pričela. Stari zmaj v Kremlju je terjhal nove žrtve. Stalinizem se je pomikal k svojemu orjaskemu vrhuncu. Vrgel se je v krvno kopal in — je moral prej ali slej v njej utoniti.

Trajko Kostov

Ko je Laszlo Rajk 15. oktobra 1949 na vislicah krvnika Geze izpustil svoj zadnji izdihljaj, je čakal v sofijskih zaporih drugi odlični komunist Balkana z desetimi »pajdašci« na proces. Dvajset dni po aretaciji Rajka so ga zaprli. Njegovi tožilci pa so opravičili vse težje robove kot njihovi ljudski pravniki ob Donavi. Ta mož je bil izdelan iz tršega lesa: Trajko Kostov, nazadnje ministrski predsednik bolgarske komunistične vlade. Ta mož je

svetovnemu javnemu mnenju pripravil pravo senzacijo.

Dne 7. decembra 1949 ob 8.35 je predsednik najvišjega sodišča ljudske republike Bolgarije v Sofiji pričel z razpravo postopka št. 1891-1949. III. kriminalnega oddelka zaradi »delovanja vohunske in državni škodljive skupine Trajka Kostov«. V prostorih za obtožnost so se dretnala odposlanstva tovarn in podjetij, uradov, državnih in partijskih funkcionarjev. Povabili so številne časnike, tudi tuje. Razprava je bila javna. Po običajnih formalnostih so prebrali imena enajstih obdolžencev. Ob vsakem imenu sta dotičnega priglasila v dvorano po dva močno oborožena policista. Obtoženci so se razvrstili po dolgi klopi za obtožence pred sodno tribuno.

Obtožene št. 1 je Trajko Kostov, član KP od l. 1920 in do aretacije ministrski predsednik Bolgarije, dolgoletni podpredsednik vlade in glavni tajnik CK KPB.

Cokati Makedonec s temnimi roženimi očali in inteligentnim, trdim obrazom se je dvignil in potrdil svoje osebne podatke z mirnim glasom: »Trajko Kostov Džunev, rojen v Sofiji, 52 let star, Bolgar, pismen, poročen, dvakrat obsojen na podlagi zakona o zaščiti države in dvakrat amnestiran.« Tako je govoril predsednik sodišča in tako je za njim ponavljal Trajko Kostov. Tako predsednik sodišča kot obtožene pa sta zamolčala, da obe kazni ni izreklo morda komunistično, pač pa kraljevo sodišče, in da je zakon o zaščiti države izdal kralj Boris izrecno za pobijanje komunizma.

Z naravno upogujenim hrbtom je stal Kostov pred sodiščem, vlnudno in navidezno vdan. Poročevalec moskovske

»Pravde« se je smehljaj ob mizi za časnike in si hlastno zapisoval svoje misli v obilen zvezek. Naslednjega dne je uradno glasilo partije v Moskvi sporočilo vsemu svetu: »Kot vtelesena slaba vest je titovski vohun stal pred sodniki, njegov hrbet je bil močno upognjen pod težo zločinov.« Vse, kar so o Kostovu kjerkoli napisali, je bil ta opis največja in najnesramnejša kleveta, vredna komunističnega obrekovalca. Vsi komunisti so namreč prav dobro vedeli, odkod izvira upogjen hrbet Kostova. Pridobil si ga je v službi komunistične ideje, in to na način, ki so mu ga komunisti vsega sveta do dneva njegove aretacije prištevali med najvišje časti, ki jih doseže komunist.

Zgodba Kostovega mučenja

Bilo je v jeseni leta 1923. Bolgarski komunistični poglavar Dimitrov je aranziral udar proti monarhiji v Sofiji. Seveda je potekalo spet enkrat vse narobe. Seveda je je Dimitrov s svojo gardo potegnil čez mejo v Sovjetijo. Kostov pa je ostal doma. Tajna policija ga je kaj kmalu iztaknila in zaprla. Izdati bi moral imena sozarotnikov, zato so ga mučili.

Od leta 1920 dalje v komunistični partiji s sabotažna dejanja odlično izurjen Kostov pa je bil trd orodje. Nekega dne so trpinčenja kraljeve policije presegale tudi njegove moči. V četrtem nadstropju sofijskega policijskega ravateljstva se je iztrgal iz rok svojim mučiteljem in skočil skozi zaprto okno. Ne zato, da bi zbežal, pač pa, da bi končal s svojim življenjem.

Pri odskoku se mu je glava zamotela v telefonske žice, ki so se sicer raztrgale, vendar pa močno oslabile njegov padec

na pločnik. Kot vrečo nesreče so ga zvrlekali nazaj v policijsko ravateljstvo. Z ductatom še ne zaceljenih kostnih prelomov in s skrivljeno hrbtenico je prišel pred sodišče, ki ga je obsodilo na pet let prisilnega dela. Niti enega samega komunisti ni ovdali policiji. Od tega časa dalje je tlačil zemljo s skrivljenim hrbtom.

Tovariš Kostov ne priznava

Vsega tega ni zamolčala samo moskovska »Pravda«, tudi pri sami obravnavi niti z besedico niso omenjali te Kostove preteklosti. Tako je pač hvaležnost praktičnega komunizma. V obtožnici, ki jo je prebral predsednik sodišča, je pričela Kostova politična kariera l. 1931. Obtožnica jo označuje le z nekaj stavki: Kostov je bil »aktivni« član trockistične frakcije KPB.

Naslednja letnica, ki je v obtožnici igrala določeno vlogo, je l. 1942. Na tem mestu je pričnela običajna obtožba: Predsedanje v službo kraljeve bolgarske tajne policije; izdaja KP; l. 1944 naj bi bil v službi angleške službe prisilila, da pristopi organizaciji Secret Service; ta naj bi ga bila izročila dalje Titu. V službi Rankovića in Kardelja naj bi bil vodil jugoslovansko vohunsko službo, sabotal bolgarsko gospodarstvo; na splošno naj bi bil veleizdajalec in morilec. Take obtožnice je podlost komunističnih gangsterjev proizvajala kar na tekočem traku. Vsaka komunistična država razpolaga z določenim številom takih iztrebkov človeške družbe, ki tvorijo posebni odtsek partijske delavnosti. Te gangsterke bande so seveda navlnim partijcem neznane.

(Se nadaljuje)

RAZNE INTERPELACIJE v tržaškem občinskem svetu

Dne 25. januarja so se sestali predstavniki skupaj mestnega sveta, da odločajo o nekaterih točkah, ki jih je komisija za prosto cono hotela predložiti o vprašanju, kakšna naj bo prosta cona, kakšno je komisija izglasovala. Po triurnem razpravljanju je bila sešla predstavnikov strank odobrena. Prvi člen predlaga o prosti coni, ki se bo predložil občinskemu svetu v sprejem. Glasi se: »Tržaško ozemlje je postavljeno izven carinske črte in tvori svobodno cono.«

O načinu, kako udeležiti prosto cono, se bo sporazumno določilo z deželnim svetom in določilo z državnim zakonom. To je na seji občinskega sveta sporočil podžupan prof. Dulci, ki je se dodal, da so glasovali za ta člen: demokristjani, socialni demokrati, republikanci, komunisti, USI (titovci), Slovenska lista, MEN in italijanski socialisti; proti so glasovali: MSI, ital. liberarna stranka in monarhisti.

Na seji občinskega sveta 25. t. m. je med drugimi interpelacijami obč. svetnik dr. J. Agneletto opozoril občinski svet in odbor, da je občinski svet občine Devin-Nabrežina sprejel resolucijo, da se ta občina izloči iz ozemlja tržaške preture in priključi tržaški preturi. Za to vprašanje je bil zainteresiran tudi generalni komisar, ki je menil, da bi bil potreben nov zakon parlamenta in da je prav zato potrebno to vprašanje odložiti za bodoče. Tu je dr. Agneletto opozoril, da je bila vlada z zakonom od 27. decembra 1956 št. 1443 pooblaščen, da z odlokom spremeni sodniške delokroge. Zato ni potrebna več nova zakona za priključenje občine Devin-Nabrežina Trstu. Zato poziva občinski odbor, da se obrne na pravosodno ministrstvo, da popravi to krivico, storjeno prebivalstvu devinsko-nabrežinske občine, z odlokom, in to ne le v korist tega prebivalstva, ampak tudi v interes tržaškega mesta in njegovega gospodarstva.

Na isti seji je dr. Agneletto opozoril občinski svet, da vzemirja tržaške gospodarske kroge zopet nov konkurz - stečaj v industrijski coni v Zavljah. Gre za stečaj tvrdke CI-TeoCI, ki ima 100 milijonov deficit. Stečajni podjetji, katerih izgube gredo v sto in sto milijonov (Vetrenja, Maionica, Kraftmetal), so najtežji udarci za tržaško podjetnost. Zato je občinski svet poklican, da vzdigne svoj glas za pomirjenje tržaškega prebivalstva, zlasti tam, ko gre za javne sklade, za javna posojila. Komisija, ki upravlja naš »rotacijski sklad«, se gotovo zaveda svoje visoke odgovornosti pri razdeljevanju posojil. Toda občinski svet ima dolžnost, da priporoča komisiji podeljevanje posojil le takim podjetjem, ki že vnaprej dajajo zadostno jamstvo za uspeh in razvoj.

Zato je dr. Agneletto predlagal, naj občinski odbor pripravi v tem smislu resolucijo, ki bi jo občinski svet sprejel in poslal na kompetentna mesta.

Vesti iz Nabrežine

Občinski svet je pretekli petek nadaljeval svoje zasedanje. Najprej so razpravljali o zemljišču za novo poštno postajo. Ze prejšnji odbor je bil od poštnega ravnateljstva opozorjen, naj najde primerno zemljišče za ta namen. Zamislili so se za to že prej ter našli več primernih zemljišč, od katerih je bilo pa najbolj primerno zemljišče Delavskih zadrug, ki leži v sredi vasi. V ta namen so že prej stopili v stik z ravnateljstvom Delavskih zadrug v Trstu, ki je bilo pripravljeno odstopiti prostor za to gradnjo. Ker pa poštno ravnateljstvo še ni dobilo finančnih sredstev, so se posajanja za odstop zemljišča prenesla. Sedaj pa, ko je tudi to vprašanje rešeno, je sedanji občinski odbor sprejel isto zemljišče ter je občinski svet nakup tudi odobril.

Glede občinske knjižnice je občinski

svet po daljšem razpravljanju odobril namemino 2.000 li mesečno, ki jo bo morala občina plačevati finančnemu ravnateljstvu v Trstu. Občinska knjižnica je namreč nastanjena v stari občinski hiši na trgu, ki je bila leta 1936 prodana fašju ter je po zakonu vse, kar je bilo od fašja, sedaj državna last. Vsi smo prej mislili, da je ta stavba še vedno občinska, zato je že prejšnja obč. uprava nastanila v tem poslopu občinsko knjižnico ter godbeno društvo. Pred približno letom dni se je pa oglasilo finančno ravnateljstvo z zahtevo po najemini. Ker ni bilo drugega izhoda, je moral pač občinski svet namemino sprejeti in odobriti.

Knjižnica je nastanjena v prvem nadstropju, medtem ko se je godba umaknila iz pritličja, katero je vzelo v najem pevsko društvo »A. Tancec«.

To dejstvo gotovo ni po volji našim brambrovcem obale, toda zaenkrat se ne da pomagati.

Mnogo razpravljanja je bilo tudi o novem pokopališču v Sesljanu. Denar za zemljišče in gradnjo je bil občini nakazan iz gospodarskih načrtov. Ker pa bi pokopališče moralo biti občinska last, je višja upravna oblast določila, naj občina isto od države odkupi za ceno 1.360.000 lir. Pokopališče samo je stalo okrog 6 milijonov lir. To vsoto naj bi občina postavila v občinski proračun, katero postavko bodo gotovo odobrili in pri občinskem primanjliju jo upoštevali.

Pri tej razpravi je bilo izrečenih še precej ostrih kritik na račun višjega foruma, ki pa mogoče niso bile vse upravičene. Kljub temu je občinski svet tudi ta nakup odobril.

Trst in gospodarski problemi

V letu 1957 stopa Trst — stičišče dveh svetov in velevažna trgovska luka — z dokaj meglenimi izgledi.

Lahko rečemo, da niti eno od številnih velikih, nujnih in perečih gospodarskih vprašanj ni bilo v zadnjem letu rešeno. In vendar je mesto plačalo državni blagajni 14 milijard l. 1955 in l. 1956 gotovo 17 milijard lir davkov; od teh je dober del prispevek slovenskih krogov, predvsem malih posestnikov, trgovcev, obrtnikov in kmetov.

Tudi toliko opevani »tržaški gospodarski načrti« vidi se vedno nekeje v zraku. Vprašanje prostega pasu čaka »boljših časov«. Mala, srednja, a prav posebno trgovina na debelo je skoro v popolnem zastoju, saj je Trst izgubil 75 odstotkov svojega zaledja in okolice in je bil prisljen sprejeti veliko število beguncev iz vseh krajev.

Delo, ki čaka tehnično sposobne gospodarstvenike, je silno važno in odgovorno. Upajmo, da se bodo vendar merodajni krogi zganili in spravili stvar z mrtve točke. Samo od sej, protestov in komisij vendar mesto kot Trst ne more imeti velikih upov. Treba je otipljivih in stvarnih dejanskih ukrepov. Ali potrebna je tudi solidarnost vseh Tržačanov, ki ljubijo svoje mesto in so pripravljene za njegov podvig tudi nekaj žrtvovati. Tako in samo tako, tudi ob podpori merodajnih krogov bo Trst, vsaj deloma, zaživel in vrnil tudi v bodoče ono funkcijo, za katero je bil že v preteklosti pravzaprav ustvarjen.

ECONOMICUS

OBVESTILO

Sindikata slovenske šole obvešča, da se je preselil v nove prostore v ul. F. Filzi 8-I. — Uradne ure so vsak dan od 18. do 19. ure, razen ob sobotah in nedeljah. Telefonska številka je: 37808.

Piškaovo zobovje ni vredno plombiranja

Razumem, g. Stek, da so Vam ob prebiranju mojih pripomb k Vašemu članku »Nova šola, šola za življenje« uhajali na smeh spomini na čase, ko so po našem podoždelju bili plat zvona proti učiteljstvu, ki je odhajalo na svoja službena mesta; ko so morda prav po današnjih šolskih reformatorjih nahujskane redke slovenske matere z najbolj surovimi povskami poskušale slovenskemu učiteljstvu preprečiti vstop v slovensko šolo.

Razumem tudi zadržano, ali bi se čutili ali smejali ob spominu, kako je v letih 1945-48 »slavna partija«, kateri edini, g. Stek, s svojimi gorečnostmi prepelavate slavo, prepovedala slovenski tiskarni v ulici Sv. Frančiška tiskanje prvih slovenskih šolskih knjig. Prav zato verjetno »živiva« ta tiskarna še danes sadove partijske doslednosti in nepogrešljivosti.

To sta samo še dva zamaha po piškavem zobu, zgodovina pa jih je zapisala na želost in na sramoto toliko, da bi z njimi lahko napolnila kar celo knjigo. Poskušali ste, g. Stek, ta zob plombirati, pa Vam ni uspelo, piškavi zob se lahko samo izdere, pravijo zobozdravniki. Samo dan pred Vašim odgovorom, ki ste ga verjetno namenili na petek, da bi ne mogla promptno odgovoriti, ste gotovo čitali v svojem »Pr. dnevu«, da se preosnova današnjega jugoslovskega šolstva vrta pravzaprav le okrog marksizma-leninizma. Vohunsko službo ste odpravili z narekovajem, kar ste storili tudi z množicnimi sestanki in ostalimi demokracijskimi slastičnicami »dikture proletariata«.

Moram se pripomniti, g. Stek, da kljub svojemu mladostnemu urjenju v časih, ko so »tretjerednice« šepetale svojemu pastirju dnevno poročilo, ki pa ni imel na razpolago UDBE, niti koncentracijskih taborišč, še vedno niste trdni v dialektiki. Verjetno zato, ker ste se z njo pričeli ukvarjati že v močno dozorelih letih, kakor večina »trebrjenjencev«.

Kaj je bilo na moskovski univerzi?

(Nadaljevanje s 3. strani)

To je »zajelo« se v nedeljo. V ponedeljek 3. decembra 1956 pa je sledil prvi protitudarec. Podvzela sta ga centrala Komsomolske organizacije in rektorat univerze. Nekaj nad sto študentov so zaradi »slabega vedenja« izključili z univerze. Istočasno so za 14 dni ukinili predavanje iz marksizma-leninizma. V tej točki so se univerzitetno vodstvo, komsomolska in partijska organizacija očitno umaknili gred študenti. Potreben jim je bil čas za pripravo odgovorov na ostro kritiko mladine proti obstoječemu sovjetskemu družabnemu in političnemu redu. Po štirinajstih dneh se vedno ni bilo predavanj iz marksizma-leninizma. Začetek so prenesli na čas po novem letu.

En mesec ni bilo na moskovski univerzi predavanj iz marksizma-leninizma. Zato so pa tembolj živo debatirali v različnih študentskih klubih, domovih in literarnih krožkih. Tu in tam se je začela pojavljati zamisel o potrebi »socialistične revolucije« proti lažsocialistični državi. Popolnoma marksistično utemeljena in zgrajena teorija.

V dne 26. in 27. decembra 1956 je kapituliralo staro vodstvo Komsomola. Na ta korak je bilo prisiljeno zaradi naraščajočega nezadovoljstva visokošolcev. Sklicali so izredno sejo, na kateri so dotodajni člani vodstva Komsomola izvršili pomembno »samokritiko«. Priznali so, da so izgubili vsak stik z množicami mladine, da so dopustili, da je prišlo do velike ideološke škode med mladino. S tem so

na eni strani ugodili študentski kritiki, na drugi pa tudi očitkom strankinega vodstva, ki je postalo zelo pozorno na nemir, ki je zajel visokošolske vrste.

Sledile so seveda osebne izpovedi. Se iz Stalinovih časov znani sekretar Komsomola se je moral umakniti. Iz prezidjuma Komsomola so odstranili nekateri člani, ki so bili predmet posebno težkih študentskih očitkov. Novi centralni komite Komsomola v slavnosti resoluciji obljubil, da bo njegovo bodoče delo v skladu z »upravičenimi« študentskimi zahtevami, da bo z mladino v stalnem najtesnejšem stiku in da se bo še posebej zavzel za dvig ideološke ravni med mladino.

Iz vsega sledi, da novembrski in decembrski študentski nemiri na moskovski univerzi niso bili brezpomembni dogodki. Izrodili so pomembne posledice, izsilili so določene izpovedi; najvažnejše pa je, da so pokazali, da je tudi sovjetska visokošolska mladina začela misliti z lastno glavo. Ne zadovolji se več z izreki, katere ji vbičajajo v glavo, temveč je nauke in politiko domačih oblastnikov izpostavila kritiki. S tem je med njo začel proces vrenja in dozorevanja, ki ga nihče več ne bo mogel ustaviti. V Sovjetski zvezi nastajajo prve stvarne predpostavke za »socialistično revolucijo« proti laž-socialistični državi, revolucijo, do katere bo nujno moralo priti povsod »am, kjer so množice dokončno spoznale notranja nasprotja in nedoslednosti komunističnega nauka, obljub in politike.***

Mednarodna intervencija za Djilasa

V našem listu smo že poročali, da so razni politični in kulturni delavci intervenirali pri Titu zaradi obsodbe Djilasa. Sedaj objavljamo še besedilo pisma, ki so ga brzojavno poslali v Beograd. Tiskano je bilo v reviji »New Leader«, torej v istem časopisu, v katerem je izšel članek, zaradi katerega je bil decembra 1956 Djilas obsojen in ki smo ga v izveščku objavili. Brzojavka se glasi v prevodu takole:

Predsednik Josip Broz Tito
Beograd, Jugoslavija

Aretacija in zapiranje Milovana Djilasa zaradi tega, ker se je zavzel za obrambo demokratičnih svobod in vzhodni Evropi, predstavljajo težko kršitev načela duhovne svobode. V času, ko sta se poljski in madžarski narod dvignila proti tlačanju in totalitarizmu, so svobodni ljudje — kjerkoli že prebivajo — prizadeti zaradi Vaše zadržane intervencije.

Zapiranje Djilasa je težko spraviti v sklad z Vašo obsodbo stalinizma ter predstavlja trajno obtožbo proti Vaši vladini, ki jo ponujate kot vzorec vzhodnoevropskim deželam. Djilasov primer bo preizkus za presojo iskrenosti Vašega izpovedovanja liberalizacije in Vašega odklanjanja tiranije.

Zahtevamo, da Djilasa osvobodite in da Jugoslovanom omogočite, da slišijo njegov glas in ocenijo njegove misli.

ZDA: Cass Confield, Leo Cherne, Senator Joseph S. Clark Jr., Senator Paul H. Douglas, Harry D. Gideonse, Sidney Hook, Senator Hubert H. Humphrey, Elia Kazan, Alfred A. Knopf, S. M. Levitsky, Archibald Mac Leish, Lewis Mumford, Reinhold Niebuhr, J. Robert Oppen-

heimer, Walter R. Reuther, George N. Shuster, Senator Margaret Chase Smith, Norman Thomas, Diana Trilling, Bertram D. Wolfe;

Anglija: Norman Angell, T. S. Ehot, Malcolm Muggeridge;

Francija: Raymond Aaron, Albert Camus, André Philip;

Nemčija: Max Brauer, Karl Jaspers;

Indija: Sudhin Datta, Asoka Mehta, M. R. Masani, Jayaprakash Narayan, B. R. Shenoy;

Izrael: Moshe Sharett;

Italija: Giancarlo Matteotti, Ignazio Silone;

Japonska: Taiko Hirabayashi, Taku Komai, Takeo Naoi, Kenzo Takayanagi;

Španija: Pablo Casals.

Kakor vidimo je med podpisniki precej zastopnikov narodov in struj, ki predstavljajo prav tisto socialistično in neutralsistično tako imenovano »tretjo silo«, kateri bi hotel Tito biti zastavonoša. Toda v kolikor gre pri tem za demokrate, lahko tudi v tem primeru z zadovoljstvom ugotovljamo, da Titu ne nasadajo, temveč dobro uočijo veliko nasprotje med tuji javnosti namenjenimi Titovimi gesli in Titovsko notranjo politiko. To ne bo ostalo brez posledic niti v jugoslovaški KP, kjer se po številnih vesteh vedno bolj širi razcep v tri skupine: stalinovsko, djilasovsko in titovsko.

Djilasova avtobiografija

Iz jugoslovskega emigrantskega tiska povzemamo, da je Djilas, istočasno s svojim zadnjim člankom za revijo »New Leader«, poslal z letalom v Zdruzene države tudi svoj življenjepis. Djilasov življenjepis, v katerem opisuje svojo mladost v Crni gori in takratne razmere, bo v kratkem izšel in bo obsegal okrog 400 strani. V njem naj bi bilo obdelano samo obdobje do leta 1929, t. j. do trenutka, ko je Djilas odšel na visokošolske študije v Beograd. Zato v knjigi opisano Djilasovo komunistično delovanje na beograjskem vseučilišču, niti v komunistični partiji, ne pred, med in še manj po vojni. Pač pa je Djilas opisal zgodovino svoje družine in spore črnogorskih plemen vse od leta 1878 pa do nastanka Jugoslavije.

Sodelavec revije »Croatia Press«, ki je dobil Djilasov življenjepis na vpogled, pravi, da je to najpretrjesljivejše delo, kar jih je bilo doslej napisanih o Crni gori.

„Vroča kri“

V sredo 23. januarja smo gledali v Avditoriju premiero Patrickove komedije »Vroča kri«. Snov je vzeta iz vojaškega življenja. Pisatelj nas popelje v vojaško bolnišnico, kjer se zdravi pet mladih vojakov. Čeprav so si različni po naravi, se med seboj prav dobro razumejo. Sedaj pride v bolnišnico še šteti bolnik — Skot po rodu. Mlademu Skotu so pri operaciji odrezali ledvico in mu je zato usojeno v najkrajšem času smrt. Z veliko humorjem nam pisatelj nakaže lik čudaškega Skota, ki o svoji usodi ničesar ne sluti. Tovariši so dobri z njim in on je ves vesel, da je v taki družbi. Kmalu pa mu zdravnik pove, kakšna usoda ga čaka. Sedaj je še bolj razdvojen, ker misli, da so vsi z njim dobri iz usmiljenja. Vendar končno spozna, da ima okoli sebe same dobre tovariše.

Igra je bila res lepo podana. Vsi igralci so se potrudili, da bi odigrali svoje liko čim boljše. Poleg igralcev, ki so nam že večkrat pokazali, da so pravi umetniki, kot Kobal, Lukež, Baloh in Guštin, se je uveljavil tudi Danilo Turk.

Cesarjeva scena je mnogo pripomogla k dobremu uspehu igre.

SMOKING PRODAM. — UGODNA PRI-LIKA. — Telefon št. 96796.

Odgovorni urednik:

Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA

sprejema
v svojem ambulateriju
v ulici Rittmeyer 13, tel. 31-813
dnevno od 9 - 13 in od 17 - 19 ure

ZDRAVNIK

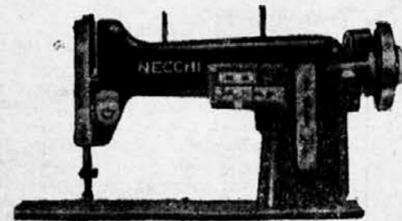
Dr. FRANJO DELAK

v Strada di Fiume 20-III
sprejema od 15. do 17. ure
Tel. št. 54-787

NECCHI B. U. Supernova automatica

je šivalni stroj, ki uživa popolno zaupanje in v neomejeno dobo jamstva. Prodaja na 24-mesečna obročna odplačila in tudi z odkupom starih strojev katerekoli znamke. Z nakupom stroja si pridobite pravico na brezplačni tečaj za vezanje.

NECCHI „ESPERIA“ v omarici stane 62.000 lir
Siva, krpa in plete moderne vezanine.

Koncesionarna trgovina:

TULLIO NATALE

TRST, ul. Battisti 12, tel. 365-33
TRZIC, Corso del Popolo 28,
tel. 2772

MILJE, Calle Tiepolo 6
CERVIGNANO, Piazza Unità 17,
tel. 217